

Centrala försöksnämndens kungörelse (SJVFS 1992:11)

med föreskrifter och allmänna råd om utbildningskrav vid användning av djur för vetenskapliga ändamål m.m.

1 § Den som använder djur i verksamhet som avses i 19 § första stycket djurskyddslagen, deltar i sådan användning eller vårdar djuren skall genomgå särskild utbildning enligt denna kungörelse.

Allmänna råd

Riksdagen beslöt den 27 maj 1988 om nya regler för den framtida användningen av djur för vetenskapliga ändamål (prop. 1987/88:93, JoU 22, rskr. 327). I propositionen framhåller departementschefen att särskild uppmärksamhet bör ägnas kravet på utbildning. Enligt departementschefen bör operativa ingrepp av någon betydelse inte få utföras utan att veterinär eller annan med särskild utbildning och erfarenhet på området anlitas. Även i övrigt är det emellertid enligt departementschefen viktigt att de som arbetar med djurförsök har den utbildning som behövs. I propositionen understryker departementschefen också att Sveriges åtaganden enligt Europarådskonventionen om skydd av ryggradsdjur som används för försöks- och annat vetenskapligt ändamål bör beaktas.

Europarådskonventionen, som ratificerats av Sverige den 22 juni 1988 innehåller några artiklar som behandlar utbildning för de som deltar i djurförsök. Genom de föreskrifter om utbildning som finns i denna kungörelse får kraven enligt konventionen anses uppfyllda.

Utbildningen enligt denna kungörelse skall ses som ett led i berörda personers utbildning för att göra dem väl skickade att handha försöksdjur vilket gagnar både djurskyddet och forskningen.

De personer som omfattas av utbildningskraven enligt denna kungörelse är de som använder djur för vetenskaplig forskning eller undervisning, sjukdomsdiagnos, framställning av läkemedel eller kemiska produkter eller för andra jämförbara ändamål, om djuren utsätts för operativt ingrepp, insprutning eller blodavtappning eller annat lidande. Kungörelsen gäller inte personer som enbart utför djurförsök av annat slag, t.ex. zoologiska eller zoofysiologiska beteendestudier på djur utan ingrepp eller tvångsanordningar. I de fall sådana åtgärder eller andra åtgärder med lidande för djuren ändå görs inom beteendeforskningen, bör utbildningskraven enligt 3 § anpassas till de områden som en beteendeforskare behöver kunna för att djurskyddsaspekterna på ett fullgott sätt skall vara tillgodosedda. Personer som omfattas av utbildningskrav enligt denna kungörelse kan ha olika bakgrund i fråga om utbildning och yrkeserfarenhet och har också olika arbetsuppgifter på sina institutioner eller företag. Kraven på utbildning omfattar bl.a. forskare, laborativ personal, försöksdjurstekniker och djurvårdare. Även andra personer - t.ex. gästforskare och forskarstuderande - kan omfattas av kraven på utbildning i den mån de kommer i kontakt med djur på sätt som anges i bestämmelsen. I 3 § första stycket denna kungörelse anges vilka ämnesområden som utbildningen skall omfatta. Självfallet behöver inte utbildningen vara lika för alla personalkategorier. Utbildningen kan anpassas med hänsyn till de skilda arbetsuppgifter som olika personalkategorier har. För personer inom en och samma personalkategori kan utbildningskraven också variera på grund av de olika förutsättningar som föreligger i fråga om tidigare utbildning och yrkeserfarenhet. Detta gäller särskilt de personer som redan arbetar med försöksdjur när denna kungörelse träder i kraft.

En sådan godkänd föreståndare som utses av Jordbruksverket enligt 20 § djurskyddslagen när tillstånd till djurförsöksverksamhet lämnas till ett företag eller en institution omfattas inte av utbildningskrav enligt denna kungörelse i sin egenskap av föreståndare. Men om en föreståndare t.ex. som forskare använder försöksdjur skall givetvis kungörelsen tillämpas på denne. Den utbildning som anordnas enligt denna kungörelse torde i många fall vara ändamålsenlig också för att en godkänd föreståndare skall kunna fullgöra sina arbetsuppgifter på ett bra sätt. Det ankommer på Jordbruksverket att bestämma huruvida en föreståndare skall genomgå utbildning som här avses.

2 § Den som anställs eller i annat fall anlitas för att utföra arbete som avses i 1 § skall ha genomgått utbildning senast två år efter det arbetet påbörjades.

Allmänna råd

En strävan bör vara att alla de som arbetar med försöksdjur bör ha genomgått utbildning redan när anställningen eller arbetet påbörjas. Sådan utbildning finns idag tillgänglig i viss omfattning och kan förväntas öka. En stor del av de personer som kommer att anställas för att arbeta med försöksdjur kan antas sakna tidigare erfarenhet av djurförsöksverksamhet. Det är inte meningsfullt att alltid kräva att dessa personer skall genomgå utbildning redan innan de fått inblick i vad verksamheten innebär och innan de vet om de kommer att fortsätta inom yrkesområdet. Enligt denna paragraf ges därför möjlighet för nyanställd personal att introduceras i sitt arbete under viss tid, högst

två år, utan att först ha genomgått utbildning. Denna möjlighet bör självfallet endast användas när rekrytering av utbildade personer inte kan ske. Vid behov av tillfälliga vikarier och annan kortvarigt anlitad arbetskraft bör också strävan vara att i första hand anlita personer med utbildning i djurförsöksverksamhet. Det är emellertid inte heller i dessa fall rimligt att ställa ett oavvisligt krav på utbildning. Paragrafens utformning medger att också sådana personer kan undantas från utbildningskraven. Om någon person som här avses påbörjar arbete utan att vara utbildad bör det tillses att introduktionen i arbetet sker under noggrann uppsikt av en erfaren handledare. Lämpligt kan också vara att anordna kortare introduktionskurser för nyanställda. Dessa kurser kan sedan byggas på till en fullständig utbildning. Det är viktigt att i god tid informera personal om den utbildning som krävs vid ett fortsatt arbete inom djurförsöksområdet.

Av övergångsbestämmelsen till denna kungörelse framgår att den som redan vid ikraftträdandet är yrkesverksam skall vara utbildad senast den 31 december 1994. Denna bestämmelse motiveras av att den som enligt 4 § är ansvarig för att utbildning sker måste ges tillräcklig tid för att hinna planera och genomföra utbildningen. När utbildningsverksamheten kommit igång och funnit sina rätta former bör det inte vara några praktiska problem med att inom två år hinna utbilda nyanställd personal.

3 § Utbildningen skall omfatta

1. **lagstiftning och myndighetsutövning**
2. **försöksdjursbiologi**
3. **försöksdjurshållning**
4. **djurexperimentell metodik och alternativa metoder till djurförsök**
5. **etik.**

Efter bedömning som görs enligt 4 § får avsteg göras från vad som sägs i första stycket.

Allmänna råd

I första stycket denna paragraf finns angivet inom vilka ämnesområden som utbildning skall ske. Utbildningen bör avslutas med kunskapsprov. Utbildningen kan omfatta även andra ämnesområden än de som angetts i paragrafen och kan ingå i annan utbildning som genomförs. De som redan vid ikraftträdandet har särskild kunskap, erfarenhet eller utbildning från något eller några av de angivna ämnesområdena skall kunna undantas från utbildning i den delen.

Detta följer av paragrafens andra stycke.

Ämnesområdet lagstiftning och myndighetsutövning bör omfatta gällande djurskyddslagstiftning, d.v.s. djurskyddslagen och djurskyddsförordningen. Här bör också behandlas Jordbruksverkets och Centrala försöksdjursnämndens föreskrifter inom försöksdjursområdet liksom arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om arbetarskydd inom detta område. Information om Europakonventionen om skydd av ryggradsdjur som används för försöks- och annat vetenskapligt ändamål och andra internationella konventioner och överenskommelser inom försöksdjursområdet bör ingå. Vidare bör de centrala myndigheternas verksamhet inom området belysas liksom den tillsyn som utförs av bl.a. miljö- och hälsoskyddsnämnderna och de djurförsöksetiska nämndernas prövning av djurförsök. Även information om de ideella djurskyddsorganisationernas verksamhet bör ingå i ämnesområdet. Inom ämnesområdet försöksdjursbiologi bör behandlas de olika djurslag och de olika stammar av samma djurslag som används samt deras anatomi, fysiologi och etologi. Här bör belysas bl.a. vilka faktorer som påverkar djurens trivsel samt frågor om djurens nutrition och genetiska och mikrobiologiska status. Vidare bör behandlas olika djurslags aktuella sjukdomar och infektionstillstånd liksom frågor om stress, ångest, smärta och lidande hos djuren. Särskild uppmärksamhet bör ägnas de åtgärder som kan vidtas för att förhindra eller lindra sådana tillstånd hos djuren.

Ämnesområdet försöksdjurshållning bör behandla en såväl från djurskyddssynpunkt som från vetenskaplig synpunkt riktig skötsel och vård av djuren. Här ingår bl.a. försöksdjurslokalers utformning och klimatreglering, utrustning, destinationsuppfödning, märkningsmetoder, hälsoinventeringar, hantering av olika djurslag, sjukdomsövervakning, rutiner för utfodring, rengöring, transporter och ansvarsfrågor.

Inom ämnesområdet djurexperimentell metodik och alternativa metoder till djurförsök bör ingå lektioner om djurförsöksplanering, journal- och statistikföring, biomedicinsk terminologi, provtagnings- och injektionsteknik, användning av tvångsmedel, sederung samt bedövnings- och avlivningsmetoder. Nationella och internationella krav på testning vid heldjursförsök bör behandlas liksom "Good Laboratory Practice (GLP)". Enligt 11 § djurskyddslagen gäller att operativa ingrepp på djur eller annan behandling som orsakar lidande som inte är obetydligt endast får

utföras av veterinär eller av den som har genomgått särskild utbildning. Den som i sitt arbete kan komma att utföra sådana ingrepp eller sådan behandling bör därför genomgå särskild utbildning om kirurgisk teknik samt pre- och postoperativ vård. Inom ämnesområdet bör vidare behandlas de alternativa och kompletterande metoder till djurförsök som finns framtagna och den forskning som bedrivs för att få fram fler sådana metoder. Här bör särskilt framhållas en strävan att för djurens bästa förbättra de experimentella teknikerna (refining), att minimera antalet djurförsök (reducing) och att där så är möjligt helt ersätta djurförsöket med andra metoder (replacing). Inom ämnesområdet etik bör närmare behandlas etiska problem och överväganden vid försöksdjursanvändningen och de etiska frågeställningar som förekommer inom den djurförsöksetiska prövningen. I de ämnesområden som avses i första stycket punkterna 2-4 bör ingå auskultationer, demonstrationer och deltagande i praktiskt arbete under handledning. Även dessa inslag bör givetvis utformas med hänsyn tagen till tidigare utbildning och kompetens.

4 § Den som har tillstånd att bedriva verksamhet enligt 19 § första stycket djurskyddslagen är ansvarig för att de personer som avses i 1 § får tillfredsställande utbildning i de ämnen som anges i 3 § första stycket. Tillståndshavaren skall samråda med den godkände föreståndaren enligt 20 § djurskyddslagen vid sin bedömning av behovet av den utbildning som skall genomföras.

Allmänna råd

Enligt denna paragraf är den som har tillstånd att bedriva djurförsöksverksamhet ansvarig för att utbildningskraven uppfylls. Det är emellertid knappast möjligt för tillståndshavaren - ledningen på en högskola eller ett företag - att själv göra en bedömning av behovet av den utbildning som krävs enligt denna kungörelse. Bättre kunskap om utbildningsbehoven finns som regel hos sådan ansvarig föreståndare som avses i 20 § djurskyddslagen. Denne har i allmänhet den närmare kontakt med personalen och kunskap om dess kompetens som behövs för att göra en riktig bedömning av den utbildning som kan krävas. Enligt andra meningen i paragrafen åvilar det tillståndshavaren att samråda med föreståndaren. Det kan vara lämpligt att den ansvarige föreståndaren därefter lämnar förslag på vilken omfattning utbildningen enligt 3 § första stycket bör ha med hänsyn till personalens utbildningsnivå och tidigare yrkeserfarenhet. Om befogenhet att göra avsteg från kraven 3 § första stycket finns bestämmelser i 3 § andra stycket.

5 § Efter anmodan skall en tillståndshavare som avses i 4 § till Centrala försöksdjursnämnden redovisa de åtgärder som genomförts och som planeras för utbildning denna kungörelse.

6 § Centrala försöksdjursnämnden kan medge undantag från föreskrifter i denna kungörelse.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 mars 1992. Den som vid ikraftträdandet använder djur i verksamhet som avses i 19 § första stycket djurskyddslagen, deltar i sådan användning eller vårdar djuren skall vara utbildad senast den 31 december 1994.